

Бібліотека Житомирського державного університету ім. І. Франка

Бібліографоманія

до 145-річчя від дня народження
Любові Борисівни Хавкіної (1871-1949)
українського та російського бібліотекознавця і бібліографа

Житомир 2016

Хавкіна Любов Борисівна – український та російський бібліотекознавець і бібліограф, заслужений діяч наук РСФСР, доктор педагогічних наук, нагороджена орденом «Знак Пошани».

Народилася в сім'ї харківських медиків. Після закінчення жіночої гімназії в 1888-1890 рр. викладала в недільній школі, заснованої Христиною Алчевською. У 1891 р. виступає одним з організаторів першої Харківської безкоштовної бібліотеки. У тому ж році вступає на роботу в Харківську публічну бібліотеку, де працює з перервами до 1918 р. У 1898-1901 рр. Хавкіна вивчала бібліотекознавство в Берлінському університеті. Відвідала Всесвітню виставку 1900 року в Парижі, де познайомила з методами Американської бібліотечної асоціації та ідеями її засновника Мелвіла Дьюї, які вплинули на її подальшу діяльність.

Бібліотекознавчі праці Хавкіної беруть початок з книги «Бібліотеки, їх організація та техніка», що отримала широке визнання в Росії і відзначена золотою медаллю Всесвітньої виставки 1905 року в Льєжі. Протягом 1900-1910-х рр. Хавкіна співпрацює з журналами «Русская школа», «Просвещение», «Вісник виховання», «Для народного учителя», пише кілька статей для «Народної енциклопедії».

З 1912 р. Любов Хавкіна ділить своє життя між Харковом і Москвою, де в 1913 р. при Народному університеті Шанявського відкриваються, на основі складеного нею проекту, перші в Росії курси бібліотекарів, про необхідність яких Хавкіна говорила ще в 1904 р. у своїй доповіді на Третньому з'їзді російських діячів технічної і професійної освіти.

Хавкіна поєднує викладання на курсах цілого ряду дисциплін з роботою для Харківської публічної бібліотеки (в 1914 р. її обирають в правління бібліотеки) і зарубіжними поїздками – в 1914 р., зокрема, Хавкіна знайомиться з досвідом організації бібліотечної справи в США (Нью-Йорк, Чикаго, Каліфорнія, Гонолулу) і Японії, описуючи цей досвід в книзі «Нью-Йоркська публічна бібліотека» і в різних доповідях.

На американському досвіді заснована і робота Хавкіної «Авторські таблиці Каттера в переробці для російських бібліотек» (1916 р.) – правила розстановки книг на бібліотечних полицях і в бібліотечних каталогах на підставі принципів, розроблених Ч. Е. Каттером. Ці таблиці використовуються в бібліотеках донині і іменуються в просторіччі «таблиці Хавкіної» (таблиці авторського знаку).

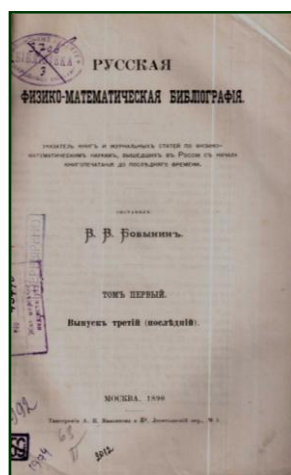
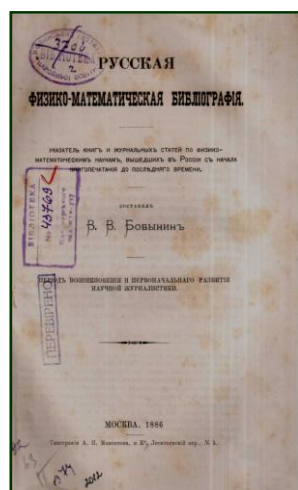
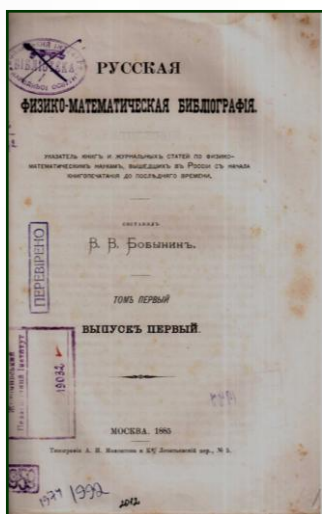
Бібліографія – це науковий, систематизований опис книг та інших видань із зазначенням вихідних даних (місце і рік видання, видавництво тощо); список літератури (книг і статей) на певну тему або з певної галузі знань. Кожна назва книги у бібліографії має вигляд бібліографічного опису.

Міжнародний стандартний бібліографічний опис або ISBD – це набір правил опису, складений Міжнародною федерацією бібліотечних асоціацій та установ (IFLA) для опису широкого спектру бібліотечних матеріалів. Зведене видання ISBD було опубліковано в 2007 році, перевидано 2011 року. Воно замінило більш ранні окремі міжнародні стандартні бібліографічні описи, які були видані для монографій, старих монографічних публікацій, картографічних матеріалів, серійних та інших продовжуваних ресурсів, електронних ресурсів, нотних записів.

Для уніфікації складання бібліографічного опису на міжнародному рівні в Україні, забезпечення можливості обміну результатами каталогізації розроблено національний стандарт ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», який набув чинності 1 липня 2007 року. Він є базовим для системи стандартів, правил, методичних посібників зі складання бібліографічного опису.

Дані для складання описів беруться безпосередньо з видання. Опис складається з обов'язкових елементів: основний заголовок, автори, повторність видання, рік видання, обсяг. На каталожній картці в лівому верхньому кутку розташовується шифр, що визначає місце книги на полиці Чисельник дробу позначає відділ класифікації до якого книга відноситься за змістом. Знаменник – авторський знак, умовна позначка першого складу прізвища автора або першого складу назви книги (визначається за «таблицями Хавкіної»). Центральною складовою бібліографічного опису є бібліографічний запис.

Бібліографічні відомості наводяться в описі в тому вигляді, в якому вони подані у джерелі інформації. У зв'язку з тим, що об'єктами опису в новому стандарті є різні документи, визначення джерел інформації дано в узагальненому вигляді, оскільки для кожного виду документів існує своя специфіка в цьому питанні.

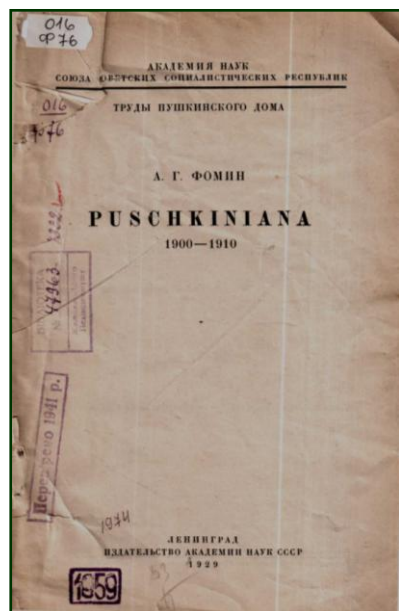

В. В. Бовнин – перший російський історик математики, професор, автор понад 500 наукових робіт, які видавалися не тільки в Росії, але і в Німеччині, Франції, Швеції. Член Імператорського товариства любителів природознавства, антропології та етнографії, Московського математичного товариства, Казанського і Київського фізико-математичних товариств, Паризької постійної комісії зі складання бібліографічного каталогу математичних наук

У 1884 році В. В. Бовнин вирішив здійснити давню свою мрію – видання журналу з історії математики.

У всіх 13 випусках друкувалася частинами його відома «Російська фізико-математична бібліографія», в якій автор зібрав найповніший на той час унікальний покажчик книг і журнальних статей з фізико-математичних наук, що вийшли в Росії з початку друкарства.

У фонді букіністичної літератури зберігається перший том (три випуски) такого видання.

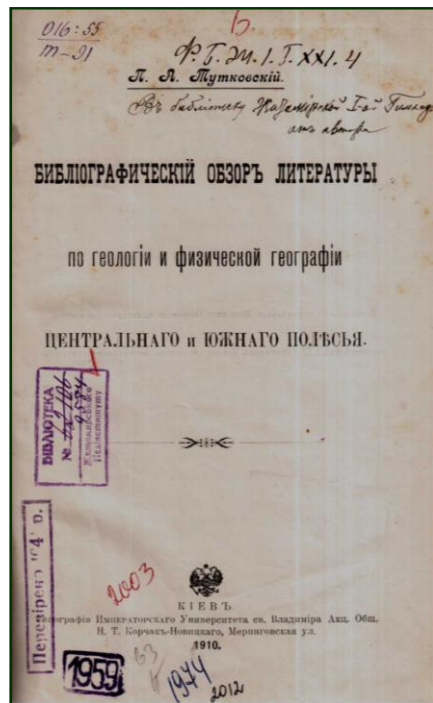

А. Г. Фомін – російський і радянський літературознавець, бібліограф, президент Російського бібліографічного суспільства.

Ідея створення «Puschkiniana» за 1900-1910 рр. належить проф. С. А. Венгерову. Проводячи улюблені заняття про творчість Пушкіна для студентів різних вищих навчальних закладів, С. А. Венгеров старався об'єднати їх в таких колективних роботах, які переслідували б не тільки навчальні цілі, але і були б внеском у пушкіноведення.

Puschkiniana (Пушкініана), виконана на запрошення Пушкінського Будинку, таким відомим фахівцем як А. Фомін, кладе початок систематичної публікації Пушкінським Будинком бібліографічних коренів за планом, виробленим упорядником даного випуску спільно з Пушкінським Будинком.

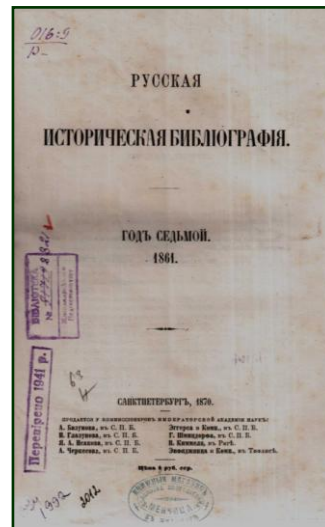
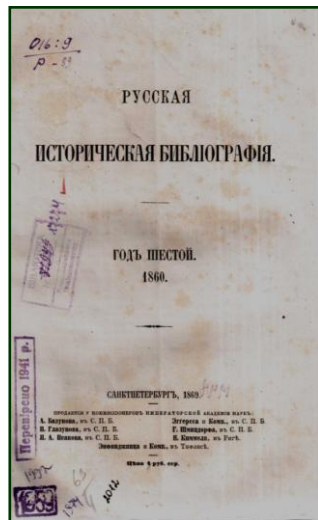

П. А. Тутковський – український геолог, географ і педагог. Один з основоположників геології і географії України, дійсний член Української і Білоруської Академій наук і Наукового товариства імені Шевченка.

Його монографічні праці стосуються переважно Волині і Полісся.

Паралельно з дослідженнями в полі, автор ретельно збирав літературу, що відноситься до досліджуваної ним широкої області. Переконавшись в труднощах збирання цієї, вкрай розкиданої і частково важко доступної літератури, Тутковський вважав корисним для майбутніх досліджень скласти і надрукувати «Бібліографический обзор литературы по геологии и физической географии Центрального и Южного Полесья».

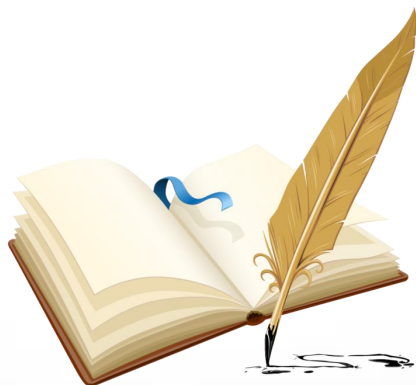
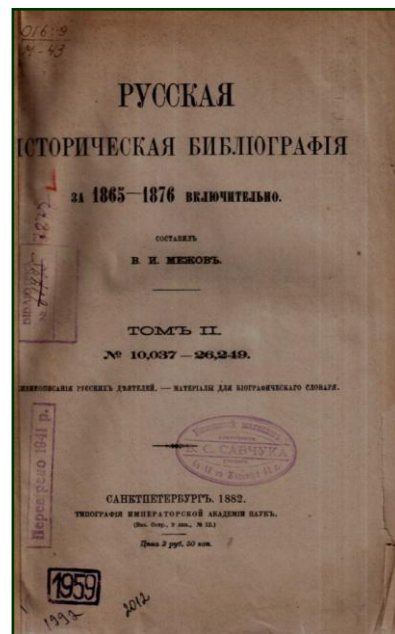
Необхідність в описі книг, що надходили в бібліотеку Імператорської Академії наук, дала привід Конференції Академії наук, щорічно друкувати повні реєстри російських і іноземних книг. Внаслідок цього з 1855 року, у вигляді дослідів, і були надруковані, у невеликій кількості екземплярів, два каталоги.

Зі збільшенням числа журналів, газет і збірників, необхідність в загальному покажчику значно зросла, особливо для шанувальників вітчизняної історії в широкому розумінні цього слова.

Службовці при Російському Відділенні Бібліотеки Академії наук склали, наскільки це було можливо, повні покажчики історичних книг і журнальних статей за 1855 і 1856 роки.

Було складено 10 томів «Русской исторической библиографии», (1855-1864).

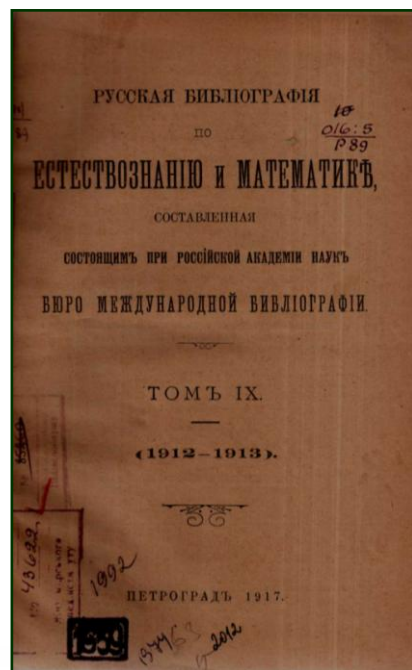
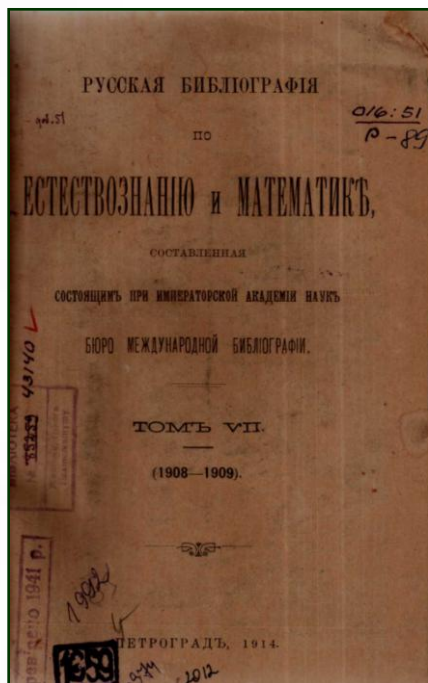
У фонді букіністичної літератури є така бібліографія за чотири роки (1855, 1856, 1860, 1861).

У 1879 році В. І. Межов звернувся у Відділення російської мови і словесності з проханням надрукувати за рахунок Академії Наук складений ним бібліографічний покажчик виданих у Росії праць російської і всесвітньої історії за 12 років, тобто з 1865 по 1876 роки.

Після розгляду поданої п. Межовим збірки рукописних карток, Відділення вирішило, що ця праця безсумнівно корисна, як і всі попередні видання цього почесного бібліографа. Ця праця також заслуговувала підтримки ще й тому, що вона частково складала продовження «Исторической Библиографии» Ламбіних, яка на той час призупинилась.

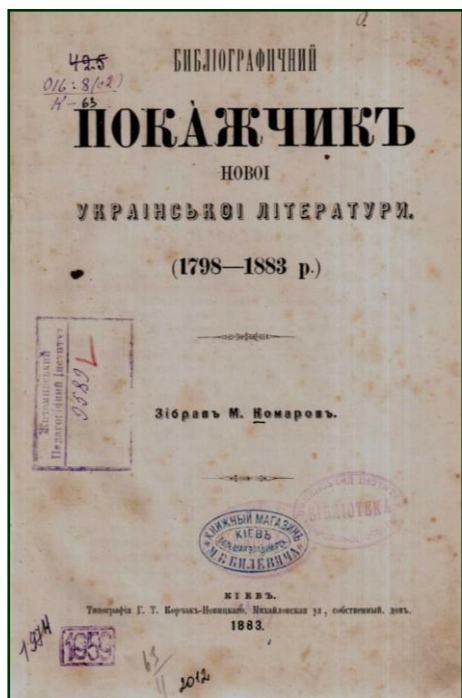
Разом з тим, запропонувавши п. Межову дещо розширити план свого покажчика і одержавши на те його згоду, Відділення вирішило надрукувати подану ним працю, залишаючи на власну його відповідальність повноту і правдивість посилань.

Збиранням відомостей про російську природничу літературу і передачею їх в Лондон для включення у «Міжнародний каталог наукової літератури» займалося Бюро міжнародної бібліографії при Академії наук, засноване в 1901 році. З 1904 року Бюро стало випускати комплексний поточний покажчик – «Русскую библиографию по естествознанию и математике» (1904-1917 рр.).

У фонді букіністичної літератури наявні два томи цього видання (Т. 7 та Т. 9).

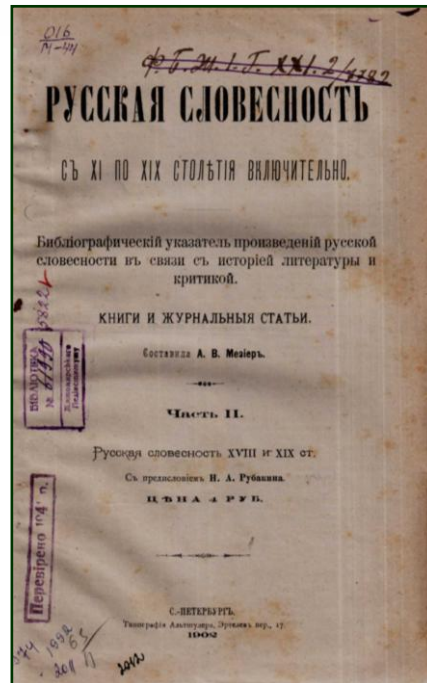
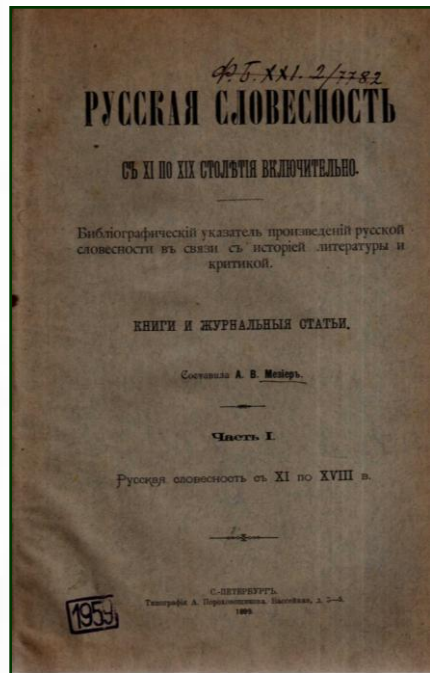

М. Ф. Комаров – український письменник, бібліограф, критик, фольклорист, перекладач і лексикограф.

У 1883 році він видав «Бібліографічний показчик нової української літератури (1798-1883)», значення якого відзначила не лише українська періодична преса, але й російська («Исторический вестник»).

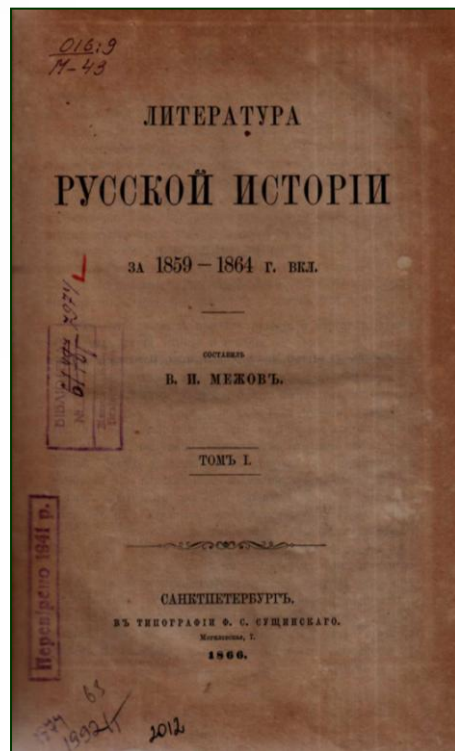
Складений М. Ф. Комаровим «Бібліографічний показчик нової української літератури» – це значне явище в тодішньому культурному житті України.

У збірнику представлені великі бібліографії: російських книг громадянського друку, життя святих, творів народної словесності, пам'яток перекладної літератури, і пам'яток російської літератури XI-XIX ст.

Невтомна упорядниця численних бібліографічних покажчиків А. В. Мезьєр взяла на себе дуже важке і клопітке завдання та протягом трьох років наполегливої праці, без жодних помічників успішно довела її до кінця. У цьому безперечна заслуга авторки перед російською публікою, що читає. «Бібліографічний покажчик» Мезьєр добре послугував саме широким колам російських читачів, нагадавши останнім не тільки про існування хороших книг з белетристики, але і про їх коментаторів – публіцистів і критиків, які послужили запитам свого часу.

В. І. Межов – російський бібліограф. Його бібліографічні праці налічують понад сто томів; вони представляють собою широке зведення літератури з багатьох галузей знань і дають уявлення про бібліографії історії Росії, її науки і культури за значний період часу.

У 1866 році як додаток до Журналу міністерства народної освіти був виданий перший том історичного бібліографічного покажчика «Литература русской истории за 1859-1864 г. вкл.». Інші томи, задумані упорядником видання, бібліографом В. І. Межовим, у світ не вийшли. Видання містить посилання на вітчизняні та іноземні джерела і матеріали, присвячені тисячолітній історії Російської держави, а також країн, що входили в той час до складу Російської імперії.

016

Б 72

Бобынин, В. В.

Русская физико-математическая библиография [Текст] : указ. кн. и журн. ст. по физико-мат. наукам, вышедших в России с начала книгопечатания до послед. времени / составил В. В. Бобынин. - М. : Тип. А. И. Мамонтова и К°. -

Т. 1. Вып. 1. [Период месяцословов]. - 1885. - 102 с. - Загл. на тит. листе : Русская физико-математическая библиография. - Системат. указ.: с. 99-102. - 2.00 р.

Т. 1. Вып. 2. Период возникновения и первоначального развития научной журналистики, [1726-1745]. - 1886. - 115, [1] с. - Загл. на тит. листе : Русская физико-математическая библиография. - Системат. указ.: с. 93-115. - 1.00 р.

Т. 1. Вып. 3 (последний). - 1890. - 161, [1] с. - Загл. на тит. листе : Русская физико-математическая библиография. - Системат. указ.: с. 101-130. - Указ. соч. и пер. умерших авт.: с. 131-161. - 1.50 р.

016:8

К 63

Комаров, М.

Бібліографічний покажчик нової української літератури. (1798-1883 р.) [Текст] / зібрав М. Комаров. - К. : Тип. Г. Т. Корчак-Новицького, 1883. - 74 с. - Загол. на тит. аркуші : Бібліографічний покажчик нової української літератури. (1798-1883 р.). - 3.00 р.

016:9

М 43

Межов, В. И.

Литература русской истории за 1859-1864 г. вкл. [Текст]. Т. 1 / составил В. И. Межов. - СПб. : В тип. Ф. С. Сущинского, 1866. - XVIII, 418 с. - Загл. на тит. листе : Литература русской истории за 1859-1864 г. вкл. - Азбуч. указ. имен, встречающихся в библиогр.: с. 355-386. - Азбуч. указ. предметов и назв. геогр.: с. 387-418. - 5.00 р.

016:9

М 43

Межов, В. И.

Русская историческая библиография за 1865-1876 включительно [Текст] / составил В. И. Межов. - СПб. : Тип. Императ. Акад. Наук, 1882. - Загл. на тит. листе : Русская историческая библиография за 1865-1876 включительно. - 10.00 р.

Т. 1. № 1-10,036 – XII. - 436 с.

Т. 2. № 10,037-26,249. - 458 с.

016:8

М 44

Мезиер, А. В.

Русская словесность с XI по XX столетия включительно [Текст] : библиогр. указ. произведений рус. словесности в связи с историей лит. и критикой : кн. и журн. ст. / составила А. В. Мезиер. - Загл. на тит. листе : Русская словесность съ XI по XIX столѣтія включительно.

Ч. 1. Русская словесность с XI по XVIII в. - СПб. : Тип. А. Пороховщикова, 1899. - IV, 161 с. - Прилож.: с. 148-161. - 25.00 р.

Ч. 2. Русская словесность XVIII и XIX ст. / с предисл. Н. А. Рубакина. - СПб. : Тип. Альтшулера, 1902. - III, 650, [2] с. - Алф. указ.: с. 631-647. - 15.00 р.

016:5

Р89

Русская библиография по естествознанию и математике [Текст]. Т. 7. 1908-1909 / составл. состоящим при Императ. Акад. Наук Бюро международ. библиогр. - Петроград : Тип. т-ва "Обществ. польза", 1914. - VIII, 412 с. - Загл. на тит. листе : Русская библиография по естествознанию и математикъ. - Алф. указ. авт.: с. 371-398. - Указ. период. изд.: с. 399-412. - 10.00 р.

Р89

Русская библиография по естествознанию и математике [Текст]. Т. 9. 1912-1913 / составл. состоящим при Рос. Акад. Наук Бюро междунароод. библиогр. - Петроград : Тип. Техника, 1917. - VIII, 426 с. - Загл. на тит. листе : Русская библиография по естествознанию и математикъ. - 5.00 р.

016:9

Р 89

Русская историческая библиография. - СПб. : Тип. Императ. Акад. Наук. - Загл. на тит. листе : Русская историческая библиография.

Год 1855. Год 1856 [Текст]. - 1861. - VIII, 166, [1] + VI, 227, [1] с. - Указ. лич. имен в конце каждой части. - Указ. геогр. и др. назв. в конце каждой части. - 7.00 р. – Конволют

Год шестой. 1860 [Текст]. - 1869. - IV, 345 с. - Доп. к библиогр. 1859 и 1860 г. № 4893-4916: с. 284-285. - Указ. лич. имен: с. 286-319. - Указ. геогр. и др. назв.: с. 320-342. - Алф. список период. изд.: с. 343-345. - 5.00 р.

Год седьмой. 1861 [Текст]. - 1870. - IV, 347 с. - Доп. к библиогр.: с. 275-279. - Указ. лич. имен: с. 280-316. - Указ. геогр. и др. назв.: с. 317-344. - Алф. список период. изд.: с. 345-347. - 7.00 р

016:55

Т 91

Тутковский, П. А.

Библиографический обзор литературы по геологии и физической географии Центрального и Южного Полесья [Текст] / П. А. Тутковский. - Киев : Тип. Императ. Ун-та св. Владимира Акц. Общ. Н. Т. Корчак-Новицкого, 1910. - 206 с. - Загл. обл. : Библиографическій обзоръ литературы по геологіи и физической географіи Центрального и Южного Полѣсья. - Указ. авт.: с. 199-238. - 3.00 р.

Ф 76

Фомин, А. Г.

Puschkiniana 1900-1910 [Текст] / А. Г. Фомин ; [ред. изд. Н. В. Измайлов] ; Акад. наук СССР. - Л. : Изд-во Акад. Наук СССР, 1929. - 306, [2] с. - (Труды Пушкинского дома). - Указ.: с. 251-306. - 4.50 р.

Бібліографія – це абетка різних наук.
Без неї неможлива будь-яка наукова
робота.

Віртуальну виставку підготувала
бібліотекар
науково-методичного відділу
Ренькас Л. Е.
Кількість використаних джерел: 16

